

Suomalaisten rehtoreiden käsityksiä kielitietoisuudesta koulun toimintakulttuurissa

Riikka Herrala, Salla-Maaria Suuriniemi, Raisa Harju-Autti & Minna Maunula
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius / Jyväskylän yliopisto

Kielitietoinen toimintakulttuuri ja kielellisesti vastuullinen pedagogiikka ovat avainasemassa koulujen kielellisen yhdenvertaisuuden kehittämisessä. Opettajien kielitietoisuustaitoja on viime vuosina tarkasteltu tutkimuksessa aktiivisesti. Sen sijaan johtamisen näkökulma ja rehtoreiden näkemykset ovat saaneet vähemmän huomiota. Kuitenkin pedagogisen johtamisen rooli on keskeinen, kun tehdään koulun toimintakulttuuriin vaikuttavia valintoja.

Tässä fenomenografisessa tutkimuksessa tarkastellaan rehtoreiden käsityksiä kielitietoisuudesta koulun toimintakulttuurissa. Aineisto koostuu kahdeksan rehtorin teemahaastatteluista. Rehtorit työskentelivät kouluissa, joissa on paljon monikielisiä ja maahanmuuttotaustaisia oppilaita. Haastattelut toteutettiin kesällä 2023. Aineistoa analysoidaan fenomenografisesti (esim. Marton, 1994; Åkerlind, 2012), ja rehtoreiden käsityksiä peilataan kielellisesti vastuullisen pedagogiikan viitekehykseen (Lucas & Villegas, 2011).

Tulokset osoittavat, että kollektiivisesti tarkasteltuna rehtorit tunnistavat kielitietoisuuden merkityksen koulun toimintakulttuurissa. Osa rehtoreista ymmärsi kielitietoisuuden varsin laajasti, mutta näkemyksissä oli vaihtelua. Erityisesti kielitietoinen opetus käsitteenä sekä oppilaan kieleen kytkeytyvän osaamisen, tarpeiden ja taustan tarkasteleminen kielitietoisuuden käsitteen kehyksessä olivat rehtoreille tuttuja alueita. Myös kielitietoisuuden johtamisen näkökulmia tuli esiin.

Rehtoreiden käsitykset viittaavat lisäksi siihen, että suomen kielen käyttö ja oppiminen ja oppilaan ensikieli asettuivat koulun käytännössä usein ristiriitaan, jota kielellisesti vastuullisen opetuksen viitekehys ohjaa purkamaan. Oppilaan kielitaustaa pyrittiin arvostamaan, mutta ensikielen tukemista ei aina pidetty osana koulun toimintaa. Koulujen johdossa kielitietoisuusvisio ymmärretään vielä vaihtelevien tavoin, ja tällä voi olla seurauksia monikielisten oppilaiden osallisuudelle ja oppimiselle.

Lähteet:

Lucas, T., & Villegas, A. M. (2011). A framework for preparing linguistically responsive teachers. Teoksessa T. Lucas (toim.), *Teacher preparation for linguistically diverse classrooms: A resource for teacher educators*. Routledge.

Marton, F. (1994). Phenomenography. Teoksessa T. Husén and T. N. Postlethwaite (toim.), *The International Encyclopedia of Education* (2. painos). Pergamon Press.

Åkerlind, G. S. (2012). Variation and commonality in phenomenographic research methods. *Higher Education Research & Development*, 31(1).